

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Danielis Huetii Demonstratio Evangelica

Huet, Pierre Daniel

Parisiis, 1679

Caput centesimum septuagesimum primum. De natura, vi, & usu
Prophetiarum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-16260

CAPUT CLXXI.

De natura, vi, & usu Prophetiarum.

I. Uni Jesu conveniunt Prophetiae haec omnes ac typi; nemini vero praeterea. II. Univerſe potius quam ſigillatim ſpectandae ſunt Prophetiae. III. Prophetiae quaedam, non ſolitariae, ſed cum toto, unde prodierunt, contextu ſpectari debent: IV. nec neceſſe tamen eſt Prophetias & typos, quoscuſque attulimus, in eandem ſententiam ac antecedentia & conſequentia conſpirare. V. Diſputatur quid Prophetiarum collectiones à Centonibus diſcrepent. VI. Ut fidei eſſet locus, non ſemper claras & diſtinctas eſſe Prophetias oportuit. VII. Triplex occurrit Prophetiarum genus in Libris ſacris; primum, quod Chriſtum mere reſpicit; alterum, quod Chriſtum reſpicit κατὰ λέξιν, alia κατὰ χῆμα; tertium, quod Chriſtum κατὰ χῆμα, alia κατὰ λέξιν. VIII. In allegorijs eruendis elaborarunt Judaei, IX. & Ethnici. X. Vanitatem oraculorum ſuorum & Sibyllarum iidem Ethnici agnoſcunt.

Uni Jesu conveniunt Prophetiae haec omnes, ac typi; nemini vero praeterea.

I. **P**LURES superiorum ſimiles poteramus typos conquirere, in quibus Deus venturi Meſſiae indicia hominibus longe ante propoſuit. Multos collegerunt priſci, novique Scripturae ſacrae Interpretes: ſed cui non ſatiſfecerint, quos attulimus, nihil ei ſane futurum eſt fatiſ. Ex hac porro typorum Chriſti ferie, & ex ſuperiore Paralleliſmo, accurata quaedam Meſſiae & mirifica, non adumbratio, ſed deſcriptio exurgit. Nec enim iis obſcura aliqua κερμέα, ſed aperta; non aliqua Chriſti Jeſu nota, ſed univerſae continentur: ſtirps ab ultima retro origine, tempus naſcendi, patria, nomen, mores, dignitates, ſtudia, negotia, acta, caſus vitae univerſi, mors, ipſumque adeo genus mortis, ſepultura, & quae mortem conſecuta ſunt, mirabilis ille ad vitam reditus, & ſtupendi eventus rerum, quarum gratia vitam & mortem Jeſus obierat, & omnes denique characteres, quibus diſcerni & diſtingui potuit. Nam etiamſi horum ſignorum aliquid in alio, ſi forte, idem appareat; puta ſi quem alium vel Davide ortum reperias, vel Bethlehemi natum, vel Prophetam, vel ſacerdotem, vel paſtorem, vel concionatorem, vel pacificum, vel ſanctum, vel humilem, vel pauperem, vel principem, vel regem, vel fortem, vel legumlatorem, vel falſo accuſatum, vel nefaria morte extinctum: at haec in ſe qui complexus fuerit univerſa, ſi veteres replicemus memorias, praeter Jeſum reperiemus omnino neminem. Sacra quaedam Veteris Teſtamenti oracula Prophetae ſuo Muhammedo accommodare conati ſunt Illamiſtae, ſed quod ex iis, propter paucitatem, nihil certi colligere ſe poſſe cernerent, in uno Alcorano omne doctrinae ſuae praſidium poſuerunt. Ex his projeſta & inſana Celfi apparet impudentia, qui Prophetarum praedictiones innumeris aptius, quam Jeſu, convenire, nefarie proſus & ἀπρηθρίαυδώς auſus eſt dicere. Quodque maxima admiratione dignum eſt, & exceptionem omnem aut cavillationem reſpuit, non unus aliquis Prophetam omnia haec ſolus de eo praenuntiavit, quod ipſum tamen vel pertinaciſſimam obſtinationem frangeret, ſed ab ipſiſ mundi incunabulis, per quatuor annorum millia, uno ore venturum Chriſtum praedixerunt viri complures, in ejuſque ortu, vita, virtutibus, rebus geſtiſ, morte, ac tota denique οικονομία praemonſtranda conſenſerunt. Quae ſi quis caſu eveniſſe dicat, caſus huiuſmodi in rerum natura aliquando contigiſſe oſtendat: quorum nulla omnino exempla vel recens praebet vel vetuſt historia. Egregie Eusebius: φέρει δὴ ἄλλως τὸν τῶν θείων κληρονομῶν, καὶ ἐν τῇ βίῳ τῶν ἀποστόλων ἐπισημαίων, ὅτι πρὸς τὴν πτωχονόμιαν ἦγε δὴ, ἑστὶ, φωνὴν λογικῶν ἀφῆκε, μὴ δὲ ἡλιθίου καρδίας, ψυχῆς δὲ λογικῆς καὶ νοεῖας καρπὸν περιβαλλόμενος, λέγει δὴ ὅτι αὐτῷ πολλὰς ἑποικιλιὰς, ἵνα ἄλλος πόποτε τῷ δὲ αἰῶνι βουδέντων ὁσίων, ὁμοίως τῶν ἡμετέρων οὐκ ἐπισημαίων ἀνωθεν πρὸς μυσίων χρόνον φανῆς, ἐγνώθη τε καὶ περιεκρίθη ὅτι ὡς περιπαλαίοντες φιλέοντες ἰβερῶν πωσιν: οἱ δὲ τὸν τόπον αὐτῶν ἡμετέρας, καὶ χεῖρας τῆς ἀφῆκεας, καὶ τὸ πον τῶ βίου, & δυναμῆς, καὶ λόγου, καὶ καλοπαιδείας αὐτῶν περιλαβόντες βίβλοις ἰβερῶν κατὰ βιβλίον. Age vero, cum praeterea cujus animus lapidis in modum induruit huiusmodi interrogationibus in noſtram ſententiam pertrahamus, ſic ex eo ſciſcitantes: Deus tu, dic mihi, vocem eo qui ratione praeditus ſit dignam emittens; non ex ſtolido pectore, verum ex animo rationis & intelligentiae compote fructum proferens: dic, inquam, re apud te ſapius ex-

Celf. apud Or. contr. Celf. libr. 1, & 2.

Euseb. Orat. de laudib. Constant. cap. 17.

penſa; quis alia antehac, ex omnibus iis qui olim Sapientes appellati ſunt, apud caros Deo quondam Ebreorum filios, compluribus retro ſeculis, iidem ut ſoſpitator noſter, vaticiniis Prophetarum cognitus & prænuntiatus eſt? Qui quidem & locum in quo natus eſt, & tempora adventus, & vite rationem, & edita ab eo prodigia, & ſermones, & res præclare geſtas animo præcipientes, in Libros ſacros retulerunt.

II. Quod ſi ſingulare aliquid vaticinium, ab aliis ſepoſitum & excerptum, aut è typis unum aliquem ſeorum expendas, rei forteſſe veritas, vel propter obſcuritatem, vel propter ambiguitatem minus eluceſcet, Verum non ex ſingularum partium conſpectu, ſed ex totius comparatione effloreſcit & ſpectatur ſimilitudo: neque ex digiti extremi, aut pedis inſpectu, vel imæ auriculæ, hominem alioqui notiſſimum poſſis agnoſcere, ſed ex corporis integri filo, & ea ſpecie quæ ex partium omnium compage & convenientia exurgit. Igitur non ſigillatim ſumendæ ſunt Paralleliſmi partes, neque ex detruncatis membris arbitrium faciendum; quæ ſuis emota locis robur amittunt, ordini ſuo reſtituta vim recipiunt: ſed ſpectanda tota ſeries eſt, cum altera res alterius opem poſcat, & amice conjuret. Quam ſeriem in Jeſum quadrare univerſam ſi deprehenderimus, uti certe quadrat, tum facilis exiſtimatio erit, non caſu aliquo, aut fortuita rerum conſenſione, ſed certo Dei nutu ac conſilio hæc ita proveniſſe: ut homines ad oracula divina attentis, eorumque ſententiam pia mente ac docili perſcrutantes, de ſalutari Meſſiæ adventu admonerentur, ab eoque malorum fuorum levamen expectarent. Neque tamen concedimus, nulla in toto hoc Paralleliſmi contextu extare vaticinia, quæ non aliõrum ſpectu queant, cum reperiri pleraque in eo poſſint, quorum exitum in alio, præterquam in Jeſu, fruſtra quaſiveris. Quo argumento Origenes vehementer urgebat impurum Sophiſtam Celſum, has Prophetarum prædictiones fanaticis quibuſdam convenire affirmantem, qui ſe Dei Filios de cælo veniſſe jaçtabant. Atque hanc aſſumit in exemplum, qua Bethlechemo proditurum Iſraëlitarum principem Michæas aſſeveravit, eamque nemini illorum accommodari poſſe oſtendit, quæ tamèn examuſſim in Jeſum congruit. Aſſumit & alteram hanc Jacobi: *Non auferetur ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.* Hæc ſi quis alteri cuiſpiam aptare voluerit, oſtendat neceſſe eſt, quomodo regiam poteſtatem Juda retinuerit, quoad Siloh ille adveniret, oſtendat quoque gentes in eo ſpem ſuam & expectationem collocaſſe: quæ in Chriſtum Jeſum omnia recte cadunt.

Univerſi potius quam ſigillatim ſpectanda ſunt Prophetia.

Origen. contr. Cell. libr. 1.

Mich. 5. 2.

Gen. 49. 10.

III. Notandum præterea eſt, quaſdam Prophetarum vaticinationes, non ſolum cum pertinentibus eodem prædictionibus, ſed & cum toto locorum, unde excerptæ ſunt, contextu eſſe ſpectandas. Quemadmodum enim alia eſt rei nudæ, alia ejuſdem cum adiunctis ſpectatæ exiſtimatio; ita *ἀελοζῆς* ſeparatim ſumtæ, vel imperfecta erit ſignificatio, vel diverſa ab ea, quæ ex totius operis, vel totius loci, unde ipſa prodit, attenta conſideratione exiſtet. Adhibenda itaque magna cautio eſt, non quam ſuggerit pervicax animus, & contradicendi cupidus; ſed quam recta poſtulat ratio, & conſtans perſcrutandæ veritatis ſtudio, quamque in aliorum librorum lectione adhibere ſolemus.

Prophetia quadam, non ſolitaria, ſed cum toto, unde prodicitur, contextu ſpectari debent.

IV. Quod non eo tamen pertinere velim, ut quæcunque huc attulimus vaticinia, quoſcunque propoſuimus typos Chriſti, fidem ipſis nullam haberi poſtulem, niſi in eandem plane ſententiam ac antecedentia & conſequentia conſpirent. Nam quod Salomonem, exempli gratia, figuram Chriſti gerere dixerimus, ſi quis infanis ejus amoribus & vetito idolorum cultui conſentaneum quippiam requirat in Chriſto, parum is æquus ſit proſecto rerum æſtimator. Hunc narrationis ordinem & connectionem vix patitur aſſatus ille divinus, quo agitati Prophetæ futura præcinebant. Scabrum quid, ſalebroſum, ac diſſipatum edere ſolet *ἐκστασις*, & per varias ſpecies rerum ſibi obverſantes præcipitatur inſtinctus animus, nec ullis ſeſe legibus ſermonis coerceri patitur. Scio hoc Patres Eccleſiæ diſcrimen obſervari ſanctos inter Prophetas, & Pſeudopphetas; quod hi furore perciti, illi tranquilliori & ſedatione mente futura profarentur; atque hoc potiſſimum argumento conviciſſe Montanum, Priſcam, & Maximillam, propheticam ſibi vim arrogantes, quod emota mente furioſis & infanis ſimiles raptarentur, cum Prophetæ ſui compotes, placido, ſerenoque animo edere ſoleant oracula. Quapropter ſcripſerat Miltiades librum, *Ἐὶ τὴ μὴ δὴν ἀελοζῆτιν ἐν ἐκστασὶ λαλῆν.* Verum *ἐκστασις* intelligit furorem, qui mentem ſtatu ſuo depellit, & adigit ad infaniam, qualis erat divinatorum, Pſeudopphetarum, & Montanitarum. At ſancti Prophetæ, etiamſi divino correpti ſpiritu efferveſcerent dicendo, & præter ſolitum incalceſcerent, mente tamen conſtabant, nec quicquam præter intellectum proferebant. Atque hæc proprie dicta erat *ἐκστασις*, quali correptum Petrum, quali Paulum, narrat Lucas in Actis, quo ſenſu vocem illam ſæpe uſurpant

nec neceſſe tamèn eſt Prophetias & typos quoſcunque attulimus, in eandem ſententiam ac antecedentia & conſequentia conſpirare.

Act. 10. 10. & 11. 5. & 22. 17.

Dionysius Areopagita, Cyprianus, alique Ecclesiastici Scriptores. Pseudopropheta-
rum autem furor, & alienatio mentis, *παρρησιας* dicebatur: qua voce non semel
utitur anonymus Cataphrygarum Adversarius apud Eusebium, qua cum corripetur
Pseudopropheta, prolabi eum aiebat in licentiam & audaciam, à spontanea inscitia exor-
sam, desinentem vero in mentis furorem non voluntarium. Ex his sequitur Prophe-
tarum mentem, etsi pacatior est quam Pseudoprophetarum, Deo tamen agitante
præter morem exardescere, neque ab his eandem orationis constructionem, & com-
positionem, connexionemque rerum, atque ab Historicis, esse expectandam. Quæ
cum ita sint, patet inique eos agere, qui propositos Christi Jesu typos ita cum eo
confligunt, ut totos consentire velint, detrahendamque iis fidem censeant, si vel mi-
nima sui parte nutet similitudo. Quocirca nonnullos merito carpebat Hieronymus,
qui quod in Adamo Christi figuram positam esse tradidisset Paulus, quæcumque in
Genesi de Adamo & Eva scripta sunt, ad Christum referre conabantur. Scitum quippe
est, ac vulgi consensu tritum adagium, quamlibet comparisonem aliqua ex parte
vacillare. Idem de reliquis etiam, quæ proposuimus vaticiniis dictum velim, iniquum esse
videlicet, non eorum solum, sed & totorum librorum, aut capitum, unde illa de-
promta sunt, veritatem & *πίστην* in rebus prædictis querere: puta totum Natha-
nis oraculum, quò Davidi Messiam nepotem spondet Deus, ad Christum referre,
cum quædam Christo, Salomoni nonnulla, aliqua utrique conveniant. Ad Chri-
stum quidem pertinere isthæc: *Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in Filium*,
affirmat Paulus in Epistola ad Ebræos, quæ & Salomoni aptari possunt, quanquam
diverso modo. Uni vero Christo ista conveniunt: *Stabilitam thronum regni ejus usque
in sempiternum: & hæc quoque: Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum usque in
æternum ante faciem tuam, & thronus tuus erit firmus jugiter*. Contra in unum Salo-
monem hæc cadunt: *Qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, & in
plagis filiorum hominum*. Utrumque autem spectant illa: *Suscitabo semen tuum post te,
quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum ejus: ipse ædificabit domum nomini meo*.
Indoctus fuerit qui univèrsum Isaiaë librum ad Christi Jesu vitam & acta velit exigere,
quod in quinquagesimo tertio capite mors ejus præsignificetur. Probat hoc ipsum
Theodoretus exemplo Christi, qui de Hierosolymitano excidio, & de fine rerum ac
orbis interitu, simul & promiscue disseruit: *Ἐὰν ἢ τῆς δευτέρας γενεῆς τῆς ἀποκαταστάσεως
ἀναμνησθῶντες, ἢ τῆς ἀρχαίων ἀποκαταστάσεως ἀναμνησθῶντες, ἢ τῆς ἀρχαίων ἀποκαταστάσεως
ἀναμνησθῶντες, ἢ τῆς ἀρχαίων ἀποκαταστάσεως ἀναμνησθῶντες*. *Ἐὰν ἢ τῆς δευτέρας γενεῆς τῆς ἀποκαταστάσεως
ἀναμνησθῶντες, ἢ τῆς ἀρχαίων ἀποκαταστάσεως ἀναμνησθῶντες, ἢ τῆς ἀρχαίων ἀποκαταστάσεως
ἀναμνησθῶντες, ἢ τῆς ἀρχαίων ἀποκαταστάσεως ἀναμνησθῶντες*. Scripturae vero divinae mos est, vaticinia permiscere: sermonibus enim de
Captivitate, eos qui pertinent ad revocationem adjungunt. Et in Evangeliiis Dominus simul
conjungit sermones de Jerusalem & de consummatione. Inique ergo faciunt, qui allego-
riae culpam mysteria scrutantes, rem totam perspectam habuisse non contenti,
inquirunt in verba singula, eaque ad allegoriae sensus exigere satagunt. Infelicem
hanc diligentiam gravi & luculenta oratione castigat eximius ille Judæorum doctor
Maimonides in More Nevochim: *Hoc ergo, inquit, diligenter observa: est enim funda-
mentum magnum ad ea quæ tibi explicare volo. Proinde cum videbis me in aliquo capite
explicare Parabolam aliquam, & in genere summam & scopum illius tibi indicare, noli postu-
lare rationem & applicationem omnium verborum & rerum in Parabola contentarum ad
rem significatam. Nam si id feceris, in aliterutrum duorum horum incidēs, vel declinabis à
scopo & intentione Parabolæ: vel defatigabis te in querenda explanatione illorum, quæ ex-
plicari nequeunt, & ex hoc studio incidēs in vesaniam & vanitatem, inter multos nostro
hoc tempore adeo familiarem, qui conantur quædam invenire & eruere è verbis Auctorum,
de quibus Auctores ne unquam quidem somniarunt. Tuum autem propositum in majori
Parabolarum parte esse debet, ut scias summam illius rei, de qua te Auctor Parabolæ cupit
erudire. Aliud quidem nobis suadere velle videtur Augustinus libro decimo septimo
de civitate Dei, cum de Psalmorum predictionibus ita scribit: *Testimonium quod pro-
fertur, de contextione totius Psalmi debet habere suffragium, ut certe nihil sit quod ei refra-
getur, si non omnia suffragantur, ne more centonum ad rem quam volumus, tanquam versu-
culos decerpere videamur, velut de retrogrado carmine, quod non de re nulla, sed de alia
longeque diversa reperitur esse conscriptum. Hoc autem ut in quocunque Psalmo possit ostendi,
exponendus est totus. Quibus id tantum postulat Augustinus, ut si minus totius Psal-
mi contextus in ejusdem predictionis sententiam conspiret, nihil ei certe habeat con-
trarium. Et merito: nam quis adeo ineptus sit, ut ex aliquo Scripturæ loco hanc
eliciat conclusionem, quæ cohærentibus ex adverso repugnet? Dedimus nos quidem
operam, ne in Parallelismi hujus testimoniis simile quidquam peccaremus, nec hu-
jusmodi reprehensiones veremur.**

Disputatur V. Nam quod impios quosdam homines blaterantes audiri aliquando, vitam ac
res

Euseb. Hist.
Eccles. lib. 5.
cap. 16. & 17.

Hier. in Eph.

2. Reg. 7. 11. &
seq.

Ebr. 1. 5.

Mor. Nev.
Iraf.

Augustin. De
civit. Dei lib.
17. cap. 15.

res Christi gestas, non aliter in Veteris Testamenti libris predictas reperiri, quam in Homero aut Virgilio, ex quorum libris *ἀνεκδιάρκεια*, & Probæ Falconiæ Centones confuti sunt, dignum eorum inscitia est, quibus Centonum concinnandorum ars parum perspecta est. Animadvertas siquidem constare illos locutionibus Homericis & Virgilianis, non vero sententiis. Quemadmodum enim scriptio quævis iis constat elementis, quæ in indice literarum, quem Alphabetum appellant, singula reperias; iis vero dictionibus, quæ in Lexico: ita Centones illi ejusmodi confarinati sunt locutionibus, quæ ex Homero & Virgilio in tanta narrationum varietate facile colligas. Verum totam aliquam narratiunculam comprehensionem haudquaquam ex iis transferre queas: imo vero id vetat lex Centonum, quæ duos ad summum versus simul transferri patitur. Multum vero discrepat ea prædictionum colligendarum ratio, quæ non verba tantum, aut enuntiationes, sed certæ alicujus & definitæ sententiæ circumscriptionem, & singulare ac notis suis distinctum pronuntiatum continent; suisque personis, vel locis, vel temporibus adstrictæ sunt & adjunctæ; nec in alium, aliumve sensum conferri queunt, itidem ut Centones. Uno verbo dicam: longe aliud est, vestimenta tantum, quæ locutionum instar sunt, subministrare, quod Homerus & Virgilius Centonum confarinatoribus faciunt; aliud cum vestimentis corpus ipsum exhibere, quod Prophetarum proprium est.

VI. Hoc si fieret, quod postulant Adversarii, nullique proferrentur Christi Jesu typi, nullæ ipsius prænuntia Prophetiæ, nisi totius contextus, præcedentiumque ac sequentium confessione roboratæ; si perpetua orationis serie, & apertissimis verbis, nulla rerum aliarum permissione confusis, Christum Prophetæ prædixissent, jam utique non Prophetiæ essent, sed historiæ; nec quicquam relictum esset piorum fidei; jam, ut verbis utar Apostoli, *exinanita esset fides*. Est enim fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. Juxta fidem, inquit ille quoque, in eadem Epistola ad Ebræos, *defuncti sunt omnes isti non acceptis repromissionibus, sed à longe eas aspicientes & salutantes*. Hinc David ignorantia suæ sibi conscius, & obscuritatis qua obseptum animum suum sentiebat, Deum his verbis interpellat: *Emitte lucem tuam & veritatem tuam; ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuum & in tabernacula tua; & introibo ad altare Dei*. Memorabile & illud Habacuci Prophetæ: *Et respondit mihi Dominus, & dixit, Scribe visum, & explana eum super tabulas, ut percurrat qui legerit eum: quia adhuc visus procal, & apparebit in finem, & non mentietur: si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit. Ecce qui credulus est, non erit vestra anima ejus in semetipso; justus autem in fide sua vivet*. Ergo Prophetis res eminus fuerant ostentatæ, nondum clare apparuerant. Huc spectat sigillis septem signatum sacrum illud volumen, Johanni visum, quod solus Leo de tribu Juda aperire potuit. Nempe his promissionum & prædictionum involucris fidem sanctorum hominum exercebat Deus, per quam potissimum beneficis ab eo ornari promeriti sunt. *Credidit Abram Deo, ait Moyses, & reputatum est illi ad justitiam*. Quod sane parendo duntaxat Legi, neutiquam fuisset consecutus. *Non enim per Legem promissio Abrahe, aut semini ejus, ut heres esset mundi, sed per justitiam fidei*. Quantum igitur apud Deum valuerit Patriarcharum & Prophetarum fides, Ebræis Apostolus fuse exposuit. At fidei, cui tantum tribuebat Deus, locum relinquere oportebat; nullus autem fuisset relictus, nisi res futuras velut per nebulam, obscuras, hiulcas, & imperfectas Deus Prophetis, Prophetæ hominibus præmonstrassent. Nam cum triplici modo res attingere soleamus, vel per sensum, vel per intellectum, vel per voluntatem, majorem esse animadvertimus intellectus amplitudinem & capacitatem quam sensuum; majorem item voluntatis quam intellectus. Unde sequitur majorem inesse nobis ad intelligendum facultatem, quam ad sentiendum; majorem item ad volendum, optandum, & amandum, quam ad intelligendum. Quamobrem Deus magis à nobis amari vult, quam cognosci; magis item cognosci, quam sentiri. Perfecte enim amari vult, aliqua tantum ex parte cognosci, nullo modo sentiri. Hinc illud Moysi à Christo iteratum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua*. Hoc est maximum & primum mandatum. De cognitione Dei sic Paulus ad Corinthios: *Videmus nunc per speculum & in enigmate, tunc autem facie ad faciem: nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum*. Idem sibi volebat David, cum de Deo diceret: *Et posuit tenebras latibulum suum; & alibi: Nubes & caligo in circuitu ejus*. Et Isaias: *Vere tu es Deus absconditus*. De sensibus vero sic Paulus ad Philipenses: *Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Jesu*. Optat pacem Dei, quæ supra corporeos sensus posita est, eorumque effugit captum, intellectus eorum & voluntates custodire. Idem ad Timotheum: *Qui solus habet immortalitatem, & lucem inaccessibilem; quem nullus hominum vidit, sed nec videra*

quid Prophetiarum collectiones à Centonibus differrent.

Ut fidei esset locus, non semper clara & distincta esse Prophetiæ oportuit.

Rom. 4. 14.

Ebr. 11. 1.

Ebr. 11. 13.

Psal. 42. 3.

Habac. 2. 2.

Apoc. 5. 1. 5.

Gen. 15. 6.

Rom. 4. 13.

Ebr. 11.

Deut. 6. 5.

Math. 22. 37.

Luc. 10. 27.

1. Cor. 12. 13.

Psal. 17. 12.

Psal. 76. 2.

Isa. 45. 15.

Philipp. 4. 7.

1. Tim. 6. 16.

PROPOSITIO IX.

634

Exod. 33. 20. *potest. Deus ipse Moysi præcisè edixit: Non poteris videre faciem meam: non enim vi-*
 Joh. 1. 18. *debit me homo & viuet. Quo respiciebat Johannes, cum diceret: Deum nemo vidit un-*
 1. Joh. 4. 12. *quam. Hinc Petro gratulatur Christus, quod ea de se crederet, quæ ipsi caro*
 Matth. 16. 17. *& sanguis non revelassent. Hinc spiritum proutum esse sciscit, carnem vero infir-*
 Matth. 26. 41. *mam. Paulus quoque docet prudentiam carnis, mortem esse; prudentiam autem spiri-*
 Rom. 8. 6, 7, 8. *tus, vitam & pacem. Quod & pluribus locis inculcat. Cum igitur perfectam sui co-*
 gnitionem nobis Deus impertiri nolit, quamdiu corporeis hinc vinculis constricti te-
 nemur, suæ omniopias signa & indicia sic temperavit, ut in crepera luce ambulantes
 errabunda vestigia fidei ductu regeremus. Dum sumus in corpore, inquit Apostolus,
 2. Cor. 5. 6. *peregrinamur à Domino: per fidem enim ambulamus, & non per speciem. Juxta hanc fa-*
 cultatum nostrarum distinctionem, triplex hominum genus agnovisse r. or vetustos
 Ecclesiæ Patres, *σάρκινον*, sive *χρυστόν*, quasi carnos, seu terrenos dicas, qui rebus sen-
 sibilibus dediti sunt; *ζωον*, animalium, quorum omne est in animis ad Dei co-
 gnitionem attollendis studium; *πνευματικόν*, spirituum, quorum eximius est in
 Deum amor, ac pietas singularis. In his defectum intellectus fides sarcit; & Prophe-
 tiarum mystera, ad quæ mens humana caligat, fides irretortis oculis intuetur. Has
 quippe ambages iis extricaturum se promisit Deus, quorum dedita sibi mens esset,
 Matth. 11. 25. *quique rectis studiis veritatem lectarentur. Confiteor tibi, Pater, Domine cali & terre,*
inquit Christus, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.
 Ita, Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Quibus adsonant ista Pauli ad Corinthios:
 1. Cor. 2. 6, & *Sapientiam autem loquimur inter perfectos, sapientiam vero non hujus seculi, neque princi-*
 seq. *pum hujus seculi, qui destruntur: sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita*
est, quam prædestinavit Deus ante secula, in gloriam nostram, quam nemo principum hu-
jus seculi cognovit: si enim cognovissent, nunquam gloria Domini crucifixissent. Sed sicut
scriptum est, Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit,
 2. Cor. 4. 1, 4. *quæ preparavit Deus iis qui diligunt illum; nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum.*
 Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei: & in sequenti Epistola: *Quod si*
 etiam opertum est Evangelium nostrum, in iis qui percunt est opertum: in quibus Deus hu-
 jus seculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloria Chri-
 Math. 13. 1. *sti, qui est imago Dei. Rursum ait Jesus Discipulis: Vobis datum est nisse mysteria regni*
caelorum: illis autem non est datum; qui nempe superbis & elatis animis imbecillitatis
 humanae parum memores insolescerent. Stuporem quippe ipsis & tenebras offundit
 Deus, ut quæ occurrunt in oculos, ne ea quidem videre possint. Quem in numerum
 Israhelitas retulit Isaias, sic eos disertis verbis incessens: *Miscuit vobis Dominus spiri-*
 Isa. 29. 10, & *tum soporis, claudet oculos vestros; Prophetas, & principes vestros, qui vident visiones,*
 seq. *operiet. Et erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti*
litteras, dicent, Lege istum: & respondet, Non possum; signatus est enim. Et dabitur liber
 Dan. 12. 4, 9. *nescienti, diciturque ei, Lege; & respondet, Nescio litteras. Par est istorum hæc apud*
 Amos. 5. 18, 19. *Danielem sententia: Tu autem, Daniel, claudes sermones, & signa libri usque ad tempus*
præfinitum tempus. Nec aliud sibi volebat Amos, cum diceret: Væ desiderantibus diem
 2. Cor. 3. 15, & *Domini: ad quid eam vobis? dies Domini ista; tenebra, & non lux. Numquid tenebra*
 seq. *dies Domini, & non lux? caligo, & non splendor in ea? Idem etiam significabat vela-*
 men, quo faciem obnupsit Moyses, cum de Monte descenderet. Moyses, inquit Paulus,
 ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israhel in faciem ejus quod eva-
 cuatur, sed obtusi sunt sensus eorum: usque in hodiernum enim diem idipsum velamen in
 lectione Veteris Testamenti manet non revelatum, quoniam in Christo evacuatur; sed usque
 in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Cum autem
 conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen. Hoc autem velum oculis suis obdu-
 ctum esse ne recentiores quidem Judæi insitiantur, olimque sibi ab hominibus qui-
 busdam detractum iri fatentur; tum videlicet, cum ab iis Scripturæ intelligendæ
 modum rationemque condiscant. Nempe respiciunt ad hoc effectum Isaiæ: *Et præci-*
 Isa. 25. 7. *pitabit (Dominus) in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam*
quam orditus est super omnes nationes. Quam prædictionem ad Christum pertinere se-
quentia manifesto indicant, & Ebraei ipsi fatentur. Porro non omnes prædictiones
involucris obsepfit Deus, sed Prophetas quandoque claris, apertisque verbis oracula
sua pandere jussit; eaque præsertim quæ ad morum emendationem, vel ad instan-
tium malorum cautionem, aut emolumentum denique eorum conducerent, quos
præsentibus auxiliis Deus prosequi vellet: alias vero Prophetias, quibus graviora, &
supra plebis captum posita inessent mysteria, intra quasdam obscuritatis latebras re-
clusit; ad excitanda videlicet piorum hominum studia, & profani vulgi obtutus arcendos.

Origen. libr. 7. οὐ μὲν δὲν ἀποφῆν) ὅσα ἢν αὐτόθεν νοηθῆναι ὡς αἰρούσαι χεῖρῶμα, καὶ συμβαλλόμενα τῇ ἡ

In allegoriis
et hinc
elaborantur
Judæi,

Euseb. Præp.
libr. 8. cap. 10.
& Hist. Eccl.
libr. 2. cap. 17.

Euseb. Præp.
libr. 11. cap. 1.
& libr. 12. cap.
1. & 4.

Plat. De Poët.
Homer.
Plat. libr. 2. De
Rep.

Plutarch. De
audiend. Poët.

R. Mos. ben
Maim. Mor.
Nev. Part.
3. cap. 43.

R. Mos. ben
Maim. in
Jad. libr. De
conv. cap. 3.
scd. 5.

Osee. 12. 10.

Ezech. 17. 22

VIII. In interpretando eo genere Prophetiarum, aliisque Scripturæ locis, quæ allegoricum sensum recipiunt, plerorumque Judæorum defudavit industria. Testis Philo, qui totis allegoriarum voluminibus Scripturam sacram explanavit. Testis & Aristobulus, itidem Judæus, Philone antiquior, & in Machabæico secundo laudatus, qui Mosem interpretans allegoriis usus est, & cujus insigne fragmentum ad id probandum attulit Eusebius. Testes & Therapeutæ à Philone celebrati, sive Judæi, sive Christiani Judaica instituta servantes, à quibus *ἑρμηνεύσεις τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἐγένοντο* sive *ὑπονοήτων ἐν ἀλληγορίᾳ*. *Explicationes sacrarum Scripturarum fiebant tropice per allegorias*, quique morem hunc à majoribus acceperant. Testis Eleazarus Pontifex apud Aristeam, qui Aristæas, germanusne sit, an supposititius, operum nostrorum non est nunc inquirere, satis est hoc veterum Ebræorum institutum ex eo cognoscere. Testis denique Josephus, in loco proxime notato. Veniunt & in hunc censum Deuterotæ, Scripturarum sacrarum Interpretes, quos scribit Eusebius exponere solitos fuisse, quæ per ænigmata in iis essent adumbrata. Quos inter ii tantum admittebantur, qui robusta ac præstanti quadam animi maturitate & vi præditi essent. Conferendi illuc quoque quos *דרשנים*, hoc est *Concionatores* appellant. Porro *ἑρμηνείαν* illam sive *ὑπονοήτων* Philoni memoratam, quam *τῶν φανερῶν λεγομένων* opponit Plutarchus, explicandis Homeri Poëmatis jam olim abhbitam fuisse dicitur ex Platone, cum Homeri *θεομεγέτας* minime recipiendas esse docet, *ἅτ' ἐν ὑπονοήτοις πεποιημένας, οὐτ' ἀνδρῶν ὑπονοήτων*, cum non facile dignoscere possit adolescens, quid sit *ὑπόνοια*, quid non. *ὑπόνοιας* intellige, quæ deinde *ἀλληγορία* dicta sunt: vetustiorum enim scriptorum ea vox est, teste Plutarcho. Has *ὑπόνοιας*, sive *ἑρμηνείας* (utroque enim nomine appellantur) Judæi *מדרשים* dixerunt, iisque libros suos refererunt: nec minus iis tribuunt nonnulli auctoritatis & fidei, ac Cabalisticis ipsis Traditionibus, ut auctor est Maimonides in More Nevochim. Ii quoque significationem allegoricam *אגדה* & *על דרך של בני אדם* appellant, eosque aiunt valde falli, qui eam exponant *על דרך משל*, *tanquam locutiones ab hominibus usurpari solitas*; cum exponenda sit *משל*, *tanquam parabola*: nudam vero & simplicem appellant, *פשוט* & *דבר קטן*. Et jam olim scitum est inter ipsos, omni Scripturæ sensum inesse utrumque *פשוט עם אגדה*, *simplicem cum occulto*. Hinc Agadici dicti, in Midrasch Thehillim, aliisque Judæorum scriptis memorati, qui in eruendis profundioribus mysteriis operam consumebant omnem, nec Cabalisticis nugis abstinebant. Perpauci hi erant numero; fortasse ob studii difficultatem, quæ plures deterrebat: eorum quoque scriptiones erant oppido raræ; fortasse quod vulgi captum præterirent. Idem Maimonides in Jad Chazacah, libro De conversione, tertio capite, terram Chanaan significare ait, *ארץ החיים*, *terram viventium*, *והוא העולם הבא*, *hanc autem esse seculum futurum*. Idem libro De Regibus, postquam lupi & agni concordiam allegorice exposuit, univérse concludit has *פירושים*, iisque similes, quæ pertinent ad Messiam, allegorias esse. Pleraque hujusmodi proponit: & Præfatione in Misnajoth, dictata Thalmudis, quæ *פירוש סתומ* sumta, ridendæ absurditatis plena esse videbat, ad *פירוש פשוט* detorsit. Eadem aliorum multorum ratio est. Thalmudistæ, capite quinto Beracoth, omnem Tabernaculi Mosaici supellectilem ad cœlestium significationem revocant. R. Isaac Abrabaniel, vir celebris inter suos, docet omnem Tabernaculi apparatus ad id præcipue esse instructum, ut sit, *בספר הכמה עלינה וענין נבכר אשר אליו ותישר*, *Velut liber sapientie sublimioris, & rei gloriosa ad quam ista referuntur*. Idem apud R. Mosem Albeldam reperias, Quid reliquos commemorem, qui nuda literæ doctrina non contenti, ad allegorias mentem extulerunt, quales inter ceteros Rabba ben Nachmoni in Beresith Rabba, & R. Jacob Baal Hatturim in Genesin, & R. Simeon in Jalcut, & Elisah in Ecclesiasten, & R. Joseph Samiga in Convocatione sanctitatis, & Auctor libri, cui titulus est, *סוד ישרים*, *Pomum & flos*. Circumfertur liber Rabbimicus, cui titulus, *יסוד ישרים*, *Fundamentum Canticorum*, expositio videlicet libri Ruth, qua ostenditur geminum in Scriptura contineri sensum, apertum & opertum. Istarum *ὑπονοήτων* diversâ genera exposita sunt à R. Azaria in Meor enaiim, & ab Aben Ezra in Threnos. Laudatus jam sæpius Maimonides, in Præfatione præclari operis More Nevochim, multa de Scripturæ factæ parabolis & ænigmatis disserit. Ac primum ostendit, non solum perplexo hoc docendi genere usos esse Sapientes, sed & necessario hoc fecisse, nec aliter facere potuisse. Tum multiplices ait esse parabolarum formas, ad idque potissimum susceptum sibi hoc opus, ut ad Prophetarum parabolâs intelligendas Lectori viam muneret: nec enim ad propheticarum vaticinationum intelligentiam posse perveniri, nisi enodandarum parabolarum ratio teneatur. Atque id confirmat hoc loco Osee: *Ego visionem multiplicavi, & in manu Prophetarum assimilabo*, sive, *similitudines proponam*. Id enim sonat Ebraice vox, *ארכה*. Utitur & hoc Ezechielis: *Fili hominis, propone*

planationes, easdem tamen admittere, ad eludenda vaticinia Prophetarum, quæ in Christo Jesu *αὐτὸ λέγειν* completa sunt. Velut illud Davidis: *Foderunt manus meas, & pedes meos*: tum istud: *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem*: atque hoc etiam: *Et dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto*: & id quoque Isaïæ: *Et dedi te in sædus populi, in lucem gentium, ut aperires oculos cæcorum*: necnon & illud Zachariæ: *Ecce rex tuus veniet tibi justus & salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinae*: tum & illud ejusdem: *Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos*. Quæ ἀλλουροειδῶς Judæi pro arbitrio detorquent. Sed & inter novitios Judæos R. Manasse in opere De resurrectione multas patrum suorum ineptias, in Thalmude Rabbīnorumque libris consignatas, flecīt ad allegoricum sensum, seseque singulari tractatu aucturam spondet de allegoriis, quæ his scripturionibus continentur. Suo sibi denique gladio jugulatur ipsi, cum pervulgatum hoc inter eos usurpant effatum: *אין בתורה אפילו אות אחת שאין הררים נדורים תלויים בה*. *Ne unica quidem in Lege litera extat, è qua non pendeant montes magni.*

& Ethnici.
 I X. Abeamus ad Ethnicos, quorum plerique hoc genere delectati sunt. Homeri, ut dixi, Poëmata in allegorias jam olim à plerisque tracta fuisse, vel ex uno hoc, quod attuli, Platonis effato colligitur. Extabant olim Homericæ allegoriæ Metrodori Lampfaceni, extant hodieque & illæ Heraclidis Pontici, & Porphyrii. Nonnullas etiam Plutarchus in libro De vita & poësi Homericæ proposuit. Idem in libro De audiendis Poëmatis egregium earum exemplum offert, unde intelligas quos intra fines eæ debuerint consistere, ne vel progredierentur longius nimis curiosi & ingeniosi Interpretes, mysteria Homero affingentes, de quibus ne in somnis quidem cogitavit; vel in nudo verborum sensu hærent. Longe vero plurimas reperias apud Eustathium. Notabile est illud Dionis Chrysostomi in Oratione de Homero, solitum fuisse Homericis temporibus res naturales fabulis implicare. Addidisset, res quoque pertinentes ad mores & ad politica, & cujuscunque tandem generis, figmentis dissimulare. Hieroglyphica Ægyptiorum, eorumque significationes retulit in literas Chæremon, Augusti ætate. Nec multo post Cornutus Græcorum mythologiam naturæ rationibus accommodavit, eo libro, qui sub Phurnuti nomine circumfertur. Ab utroque, Cornuto, & Chæremone, τὸν μετὰ τὸν Ἰωνὸν ἔφη παρ' Ἰλλουσι μυθολογίας ἑρῶσαν Græcanicorum mysteriorum allegorice interpretandorum rationem, accepisse Origenem testificatur Porphyrius. Edidit Palæphatus Ægyptius, λύσεις τῶν μυθολογίας εἰρημῶν. *Solutiones eorum que fabulose dicta erant.* Totus est in hujusmodi fabularum Græcarum allegoriis evolvens Fulgentius Planciades. Quasdam & illarum anagogas scripsit Michaël Piellus. At consumpsit diuturnitas temporis, Zenonis, Chryssippi, & Diogenis Babylonii libros, quibus fabularem historiam à nugis dejectam, traduxerunt ad Physiologiam, & Orphei ac Musæi nominibus præscriptas fabellas, tum & illas Homeri ac Hesiodi, ad suas de Diis opiniones applicarunt. Vana sane fuisset eorum opera, qui doctrinam suam velarunt figmentis, nisi fuissent qui dispellere tenebras, & arcana eruere studuissent. Imo vero fatendum est, quæcunque gens fabulatores habuit, eandem & suos fabularum Interpretes habuisse. Id quod de Assyriis & Arabibus Lucianus commemorat. Plura asserre poteramus in eam sententiam, si incerta res aut controversa ageretur. Satis profecto ex istis intelligitur μετὰ τὸν Ἰωνὸν hoc interpretandi genus Æbræis Scriptoribus pariter & *ἑῖς ἕωθεν* acceptum ac familiare fuisse; ac inique porro facturos, si qui in nobis culpæ audeant, quod in aliis probare coguntur.

Lucian. Macr.
Vanitatem oraculorum suorum & Sybillarum eadem Ethnici agnoscent.
 X. Nunc antequam manum tollamus de tabula, postulare locus, ut de Ethnicorum oraculis disputaremus, quæ Prophetica facultatis specie quadam vulgi stoliditati diutissime illuserunt, & Christianæ legis Adversariis ad prædictionum Veteris Testamenti vim oppugnandam argumentum præbere possunt. Nam si Prophetias, quibus se tutetur, habet etiam mendacium & impietas, quid in iis præsidii veritas collocabit? Verum jam tum etiam cum maxime vigerent oracula, ita prolapsa erat eorum fides apud sanæ mentis homines, ut nihil inter eos esset contentius. Pythiam auro à Philippo corruptam, facete dicebat Demosthenes φιλιππίδην Chryssippum superstitionibus valde deditum, ut Stoicum decuit, oraculis totum volumen implevisse ait Cicero, *partim falsi, partim casu veris, ut sit in omni oratione sapissime; partim stæxiloquis & obscuris, ut interpres egeat interprete, & fors ipsa referenda sit ad sortes; partim ambiguus, & que ad Dialecticum referenda sint.* Audiamus præterea Origenem sic disputantem contra Celsum: *δωρατὸν μὲν ἡμῖν σωάζουσι διὰ αἰετοπέλου, καὶ τῶν τῶ ἀετοπέλου φιλοσοφησάντων, οὐκ ὀλίγα εἶπεν εἰς ἀναξοπίω τῶ ἀετὶ ἢ πυθίας & τῶ λοιπῶν χρηστικῶν λόγων. δωρατὸν δὲ καὶ λαλιμῶνα τῶ ἐπιπούρω, καὶ ἑῖς ἀπαλομῶναι ἀπὸ τῶ*

Plut. Dem.
 Cicet. libr. 1. De divin.
 Origen. libr. 7. contr. Cels.

